

AKTIVNO VKLJUČEVANJE UČENCEV:

PRIROČNIK ZA UČITELJE

AKTIVNO VKLJUČEVANJE UČENCEV: PRIROČNIK ZA UČITELJE

Avtorji: Kaja Cunk, Vid Tratnik

Založnik: Kulturno izobraževalno društvo PiNA

Oblikovanje: Aleksandra Andrić

Koper, 2015

O PROJEKTU:

ACE — ACTIVE COMMUNITIES FOR EUROPE

Bodoče volitve v letu 2014 in uveljavljanje aktivnega državljanstva sta trenutno dve zaskrbljujoči temi Evropske unije. Izobraževanje in pravica do dostopa do informacij sta priznana kot najbolj učinkovita načina oblikovanja aktivnih skupnosti, ki se soočajo s pasivnostjo državljanov, še posebno mladih. Glavni cilj projekta ACE je podpora aktivne participacije državljanov v demokratičnem življenju Evropske unije skozi inovativno in neformalno izobraževalno metodo gledališča zatiranih, skozi javne debate, medijsko promocijo, vključevanje vrtcev ter drugih aktivnosti. Priročnik, ki ga sedaj berete, je eden izmed rezultatov projekta. Z njim si želimo povečati vključevanje in aktivno udeležbo otrok znotraj formalnega izobraževalnega sistema.

KAZALO:

OZADJE.....(str. 6)

ZGODNJE IZOBRAŽEVANJE ZA AKTIVNO PARTICIPACIJO.....(str. 8)

GLEDALIŠČE ZATIRANIH KOT METODA ZA PRIBLIŽEVANJE
ŽIVLJENJU IN UČENJU DEMOKRATIČNE PRAKSE.....(str. 10)

KAKO UPORABLJATI PRIROČNIK.....(str. 12)

PRAKTIČNE VAJE.....(str. 14)

KOLUMBIJSKA HIPNOZA.....	15
ASTRONAVTI.....	16
DRŽAVNA ZASTAVA.....	17
TRI LJUDSTVA NA SAMOTNEM OTOKU.....	18
MOST MED A IN B.....	19
KATERE SUPER MOČI NAREDIJO HEROJA?.....	20
SLIKOVNO GLEDALIŠČE.....	21
DVE IDEJI, ENA ZGODBA.....	22
IGRA VLOG.....	23
KROG GOVORJENJA-POSLUŠANJA.....	24
IZBIRA ALI NE?.....	25

LITERATURA.....(str.26)

OZADJE

O EDUKACIJSKIH POLITIKAH NA PODROČJU AKTIVNE PARTICIPACIJE

V zadnjem desetletju je področje izobraževalnih politik v vedno večji meri postajalo del mednarodnih politik. Pomembne novosti so bile spodbujene s strani OECD, UNESCO, EU in STO. Novosti oziroma inovacije niso bile omejene na določen izobraževalni sektor, ampak se po večini nanašajo na vsaj dva oziroma zajemajo še področje vseživljenjskega učenja in izobraževanja. Med takšne primere sodita Program mednarodne primerjave dosežkov učencev (PISA), ki ga je začel OECD, in paradigma vseživljenjskega učenja UNESCO, ki jo je sprejela in razvila Evropska komisija. Inovaciji sta še bolonjski proces, za katerega so dale pobudo nekatere države članice EU, pa tudi Splošni dogovori o menjavah in storitvah (GATS), ki jih je pripravil STO in imajo vpliv na svetovne izobraževalne politike (Kupfer, 2008).

Ključni politični dokumenti, ki so oblikovali evropsko sodelovanje na področju izobraževanja v preteklem desetletju in ki bodo vplivali na razvoj do leta 2020, so poudarili pomen spodbujanja aktivnega državljanstva, ki je postal eden glavnih ciljev izobraževalnih sistemov po vsej Evropi (EACEA, 2012). UNESCO je v poročilu Mednarodne komisije o izobraževanju za enaindvajseto stoletje (Delors, 1996) izpostavil sedem ključnih izzivov, s katerimi se sooča izobraževanje v enaindvajsetem stoletju: napetost med globalnim in lokalnim, napetost med občim in posameznim, napetost med tradicijo in sodobnostjo, napetost med dolgoročnimi in kratkoročnimi pristopi, napetost med nujno tekmovalnostjo in skrbjo za enakopravne možnosti, napetost med izrednim razvojem znanja in človekovo sposobnostjo, da ga usvoji, in napetost med duhovnim in materialnim (Delors, 1996). Vsi izzivi predstavljajo pomembno osnovo za snovanje izobraževalnih politik na področju državljanstva.

Osnovni nastavki sodobnih izobraževalnih trendov na področju državljanstva segajo v pozna devetdeseta leta. Takrat je Svet Evrope pričel program Izobraževanja za demokratično državljanstvo, ki je postal osnovni cilj politik izobraževanja v Evropi. Ključna dokumenta za razvoj sodobnih izobraževalnih politik na področju državljanstva sta bila resolucija, ki je bila sprejeta na stalni konferenci ministrov za izobraževanje v Krakovu leta 2000, in Priporočila Odbora ministrov državam članicam o izobraževanju za demokratično državljanstvo, sprejeta leta 2002.

Oba dokumenta poudarjata osrednjo vlogo izobraževanja za demokratično državljanstvo v izobraževalnih politikah in reformah. Istočasno so ključni politični dokumenti, ki so oblikovali evropsko sodelovanje na področju izobraževanja v preteklem desetletju in ki bodo vplivali na razvoj do leta 2020, začeli poudarjati pomen spodbujanja aktivnega državljanstva, ki je tako postalo eden glavnih ciljev izobraževalnih sistemov po vsej Evropi (EACEA, 2012).

Poleg tega je bilo v evropskem referenčnem okviru ključnih kompetenc za vseživljenjsko učenje predlagano, da je treba mladim pomagati pri razvoju socialnih in državljskih kompetenc, ki so opredeljene z znanjem, spretnostmi in odnosi v obdobju šolskega izobraževanja. Kompetenčni pristop zahteva nove načine organizacije poučevanja in učenja številnih predmetnih področij, tudi državljske vzgoje (EACEA, 2012). Evropska komisija je sprožila več pomembnih pobud za podporo državam članicam pri razvijanju kompetenčnega pristopa. Leta 2006 je ustanovila strokovno skupino, ki je razpravljala in svetovala pri raziskavah ter razvijanju kazalnikov za državljske kompetence in aktivno državljanstvo v izobraževanju. Druga strokovna skupina EU za ključne kompetence in reforme kurikulumov se trenutno osredotoča na preverjanje in ocenjevanje. Poudarek je na novih načinih preverjanja in ocenjevanja za merjenje napredka na področjih, ki so odločilnega pomena za uveljavitev ključnih kompetenc (EACEA, 2012).

Strategija EU za mlade za obdobje 2010–2018 navaja spodbujanje aktivnega državljanstva, družbene vključenosti in solidarnosti med vsemi mladimi kot enega svojih glavnih ciljev. Vsebuje več možnih ukrepov, povezanih z razvojem državljanstva v formalnih, pa tudi neformalnih izobraževalnih dejavnostih (EACEA, 2012). Zadnja priporočila Evropske komisije (2013, str. 45) navajajo, da bi morale biti izobraževalne politike na področju državljanstva usmerjene v krepitev političnega interesa mladih (omogočati mladim pridobivanje zanimanja za politiko in družbene zadeve, krepitev znanja ter razumevanja političnih in družbenih zadev, razvijanje veščin ter nuditi podporo pri razvoju veščin za učinkovito vključevanje v življenje skupnosti), razumevanje identitetnih razlik (prepoznavanje fluidnih identitet manjšin s strani izobraževalnih institucij) in prepoznavanje in osmišljanje vloge medijev (odgovornost novinarjev do resničnega in objektivnega poročanja). Evropska komisija sodeluje s Svetom Evrope za spodbujanje uveljavljanja Listine Sveta Evrope o izobraževanju za demokratično državljanstvo in človekove pravice, ki so jo maja 2010 sprejele vse države EU (EACEA, 2012).

Evropsko soglasje na področju izobraževanja in participacije kaže na pomen, ki ga sodobna družba priznava izobraževanju za aktivno participacijo.

ZGODNJE IZOBRAŽEVANJE ZA AKTIVNO PARTICIPACIJO

Hart (2012, v Rutar, 2013) meni, da je participacija osnovna državljanska pravica. Utemeljuje jo na predpostavki, da je nerealistično pričakovati od otrok, da bodo "nenadoma postali odgovorni, participativni odrasli pri šestnajstih, osemnajstih ali enainvajsetih letih brez predhodnega izpostavljanja tem večnam in odgovornostim" (Hart, 2012 v Rutar, 2013).

Deci in Ryan (1985, v Licardo in Schmidt, 2012) sta razvila teorijo samoodločanja, ki predpostavlja, da so ljudje aktivni organizmi z razvito nagnjenostjo k razvoju rasti, obvladovanju izzivov okolja in integraciji novih izkušenj v koherentni občutek sebstva. Osnova teorije samoodločanja za pojasnjevanje vedenja, izkušenj in razvoja je dialektika med aktivnimi organizmi in socialnimi okoliščinami. Deci in Vastenkiste (2004, v Licardo in Schmidt, 2012) osnovne elemente teorije strneta v tri točke: 1.) Ljudje so naravno (prirojeno) proaktivni z lastnimi potenciali in s sposobnostjo obvladovanja notranjih teženj (kot so nagoni in emocije); 2.) Ljudje imajo prirojeno težnjo k rasti, razvoju in integriranemu funkcioniranju; 3.) optimalen razvoj in delovanje sta za ljudi naravna, vendar se ne zgodita avtomatično (brez ustreznih pogojev).

Če povežemo teorijo samoodločanja s šolskim okoljem in z vsem, kar se v njem dogaja, ugotovimo, da se v šolo lahko vnese precej sprememb v smeri bolj humanističnih, liberalnih pristopov. Raziskave v šolskem okolju kažejo, da šolska klima, ki povzroča kontrolno motivacijo, spodbuja zgolj zunanjo regulacijo in ob tem površno učenje ter učenje samo za oceno. Na drugi strani pa učenci, ki se izobražujejo v okolju, ki podpira osnovne psihološke potrebe, izražajo več avtonomne samoregulacije, vztrajnosti, kakovostnega učenja, dobrega počutja in občutkov pripadnosti ter povezanosti (Ryan in Niemec, 2009, v Licardo in Schmidt, 2012). Ta perspektiva postavlja v drugačno vlogo tudi učitelja, saj je ta učencu po teoriji v podporo, pomoč pri pridobivanju znanja, učitelj predvsem spodbuja sposobnosti, ki vključujejo radovednost, interes, zaupanje, iskanje virov pomoči ter opolnomočenje (Ryan in Niemec, 2009, v Licardo in Schmidt, 2012).

Kako izobraževati za aktivno participacijo znotraj formalnih izobraževalnih institucij? Hart (2012, v Rutar, 2013) opozarja, da je treba pridobiti kompetentnost za participacijo skozi prakso. Kroflič (2002, v Rutar, 2013) meni, da je treba s postmodernimi vrednotami in moralnimi koncepti prežeti celoto delovanja vzgojno-izobraževalne institucije. Rutarjeva (2013) poudarja, da gre za dialog, za iskanje novega, skupnega na osnovi pobud in participacije soudeleženih.

Organizacija Save the Children (2003, v Rutar, 2013) poudarja, da je treba zagotoviti smiselno participacijo, za katero je značilno, da je etična (zagotavljanje spoštovanja in dostojanstva vsakemu otroku), varna (zagotovljene otrokove pravice do zaščite), nediskriminatorna (zagotavljanje enakih možnosti za vključevanje) in otroku prijazna (omogoča participacijo po otrokovih najboljših močeh).

Skozi Bernsteinove pravice (1996, v Rutar, 2013) kot osnovo za vzpostavljanje pogojev za učinkovito demokracijo lahko otrokovo zmožnost in možnost za aktivno soudeležbo razumemo z vzpostavljenimi primernimi pogoji v pedagoški situaciji. Ti so: učiteljeva/vzgojiteljeva odzivnost, ustrezen kurikulum, reflektirana stopnja direktivnosti, reflektirana stopnja dvosmernosti v komunikaciji in čustvena podpora v komunikaciji z otrokom.

HANSENOVA, KAUFMANNOVA IN SAIFERJEVA (2001, V RUTAR, 2013) NAVAJAJO, DA JE ZA ŽIVLJENJE IN UČENJE DEMOKRATIČNE PRAKSE POMEMBNO:

- Doživljati priložnost za izboljšanje sebe in drugih ter z lastno pobudo izkoristiti priložnosti, v okviru katerih lahko uresničujemo različne izbire in aktivnosti in s tem doživljamo posledice svojih odločitev;
- Imeti priložnosti za samostojno delovanje, vzpostavljanje medosebnih odnosov, pogajanje in reševanje problemov, pa tudi razmislek o svojih dejanjih;
- Skupno definiranje vrednot, oblikovanje pravil in navad;
- Imeti svobodo v smislu priložnosti in pričakovanj, da izrazimo svoje ideje, misli in občutke;
- Spoštovanje kot nekaj, kar morajo otroci razumeti in skladno s tem delovati, kljub temu da so morda jezni in da se njihova sposobnost samonadzora šele razvija;
- Da odrasli v razredu oziroma oddelku aktivno spoznavajo razlike in podobnosti med ljudmi in izkoristijo priložnosti, ki jih razlike ponujajo za spodbujanje razumevanja;
- Na otroka osredinjeno poučevanje, pri čemer se od otrok pričakuje aktivna udeležba pri življenju – učenju.

GLEDALIŠČE ZATIRANIH KOT METODA ZA PRIBLIŽEVANJE ŽIVLJENJU IN UČENJU DEMOKRATIČNE PRAKSE

Za doseganje navedenega na prejšnjih straneh so odraslim v razredu oziroma odelku na voljo številne metode, ki izhajajo iz neformalnega izobraževanja in so se v praksi izkazale za izjemno uspešne in koristne. Pomagajo lahko približati vzgojno-izobraževalne institucije želenim idealom na področju aktivne participacije in izobraževanja zanjo. Metoda, ki je bila uporabljena kot osnova v sklopu projekta in pomeni temelje vaj, ki bodo predstavljene v nadaljevanju, je gledališče zatiranih.

Ta vrsta gledališča uporablja interaktivne tehnike v kontekstu promocije družbenih in političnih sprememb. Občinstvo pri tem prevzame aktivno vlogo, postane skupina tako imenovanih gledalcev-igralcev, ki raziskujejo, prikazujejo in spreminjajo resničnost, v kateri živijo.

Gledališče zatiranih povzema metode brazilskega gledališkega praktika Augusta Boala, ki jih je začel uporabljati v šestdesetih letih prejšnjega stoletja. Gledališče kot tako preučuje situacije, v katerih so ljudem odvzete osnovne pravice, tako na osebni kot na kolektivni ravni. Interaktivne igre navdihujejo življenjske situacije in bitke za človekove pravice. Metodo uporabljajo učitelji, študentje, umetniki, socialni delavci, psihoterapevti, trenerji in drugi.

IGRA DIALOGA

Osnova gledališča zatiranih je »igra dialoga«, v kateri se skupaj igrajo in učijo vsi vpleteni, tako igralci kot tudi gledalci, ki tako postanejo gledalci-igralci. Odgovornost za logistiko igre prevzame facilitator, ki tudi zagotavlja pošten postopek. Facilitator bo v večini primerov nekdo z izkušnjami vodenja dramskih delavnic.

Gledalci-igralci opazujejo, pa tudi ustvarjajo pomen in dejanja v dramski predstavi; sodelujejo v zbiranju in deljenju idej ali gledališkem »brainstormingu«. V prizorih se zastavljajo vprašanja občinstvu, to pa se vključi v proces tako, da prevzame vlogo glavnega junaka in ponudi alternativne rešitve za predstavljene probleme. Na ta način ti interaktivni forumi od gledalcev-igralcev ter igralcev zahtevajo solidarnost, hkrati pa ustvarjalnost postopka oporeka sistemom zatiranja.

PRIMERI: FORUMSKO IN ČASOPISNO GLEDALIŠČE

Obstajajo različne oblike gledališča zatiranih, med drugim forumsko gledališče, kjer igralci (bodisi profesionalci ali amaterji iz prisotne skupine) izvedejo igro na podlagi scenarija, v kateri je prikazan konflikt, ki je blizu občinstvu. V sklepnem dogodku po scenariju zatiranim likom ne uspe premagati težav. Nato igralci izvedejo predstavo še enkrat, v zgoščeni obliki: tokrat lahko gledalci-igralci na kateri koli točki igro prekinejo, zavpijejo »Stop!« in prevzamejo vlogo igralca, ki igra zatiranega posameznika. Če in ko gledalec-igralec izzove ter premaga stisko, se igra ponovno spremeni. Tokrat lahko gledalci-igralci zamenjajo lik tirana v zgodbi in najdejo nove načine, kako izzvati zatiranega.

Celoten postopek je zasnovan dialektično, tako da udeleženi pridejo do zaključka skozi tehten premislek nasprotujočih si argumentov, in ne didaktično, pri čemer bi bil moralni argument enostranski in sprejet brez možnosti odgovora ali protiargumenta. Forumsko gledališče vzbudi v ljudeh željo po lastni iniciativi, saj se počutijo veliko bolj samozavestni in pripravljeni na reševanje konfliktov v resničnem življenju.

Še en primer gledališča zatiranih je časopisno gledališče. To uporablja posebne načine, s katerimi občinstvu ponudi možnost preoblikovanja dnevnih novic v dramske prizore, katerih cilj je iskanje rešitev za domače težave.

Za podrobnejša navodila o različnih oblikah gledališča zatiranih si oglejte spodnje povezave:

theatreoftheoppressed.org/en/index.php?useFlash=0
headlinestheatre.com
cardboardcitizens.org.uk

KAKO UPORABLJATI PRIROČNIK

Priročnik je namenjen vzgojiteljem, učiteljem, trenerjem in drugim udeležnim v procesu izobraževanja, ki že poznajo osnove svojega dela, dinamiko v skupini in vzgojno-izobraževalne procese. V opisu vaj se osredotočamo na tehnična navodila za izvedbo. Ob upoštevanju splošnih načel metode je mogoče vaje poljubno spreminjati, prilagajati skupini in dodajati nove elemente.

Pomembno je imeti v mislih, da pri tem za razliko od drugih iger in športov ne gre za tekmovanje! Udeleženci ne igrajo drug proti drugemu ali ena skupina proti drugi, ampak igrajo skupaj. V vajah sodelujejo in pri tem napredujejo kot posamezniki in skupina. Ni torej pomembno, da se vaja zaključi čim prej, čim boljše ali da se naredi čim več, ampak gre za proces raziskovanja, v katerem vsi sodelujejo in se učijo drug od drugega. Pri vajah, kjer so vsi udeleženci v eni skupini, so lahko uspešni le vsi skupaj, kadar so v skupinah, pa te najdejo različne načine, kako rešiti nalogo. Pri tem ni pravilnih ali napačnih načinov in boljših ali slabših skupin. Skupine imajo različno dinamiko in procese ter se učijo druga od druge. Končni uspeh vaje se meri v tem, koliko je skupina napredovala na določenem področju.

Funkcija vzgojitelja pri izvajanju vaj je facilitatorska. Pomembno je, da jasno poda navodila in jih po potrebi zapiše, zato da so udeležencem ves čas na ogled. Med vajo se osredotoča na proces izvedbe, na to, da so vsi aktivno vključeni, spodbuja sodelovanje in timski duh ter skrbi za varnost udeležencev. Opominja na namen vaje in aktivno opazuje ter s tem nabira material za evalvacijo po vaji.

Večina vaj je telesnih, zato poskušajte vnaprej predvideti morebitne fizične omejitve udeležencev in vajo po potrebi prilagodite oziroma preskočite. Pri fizično zahtevnejših vajah je smiselno predhodno izvesti ogrevanje in paziti, da jih izvajamo v primernih pogojih (npr. ne takoj po obroku, v dovolj toplem prostoru, na oblažinih tleh ipd.).

Včasih (npr. pri kolumbijski hipnozi, slepcu, ki hodi) je treba mlajše udeležence posebej opozoriti, naj pazijo drug na drugega in počnejo samo take stvari, za katere bi si želeli, da jih drugi počnejo njim. Izziv naj bo soigralcu ponuditi čim bolj prijetno izkušnjo.

Glede na starost in dinamiko skupine vajo ustrezno popestrite z zgodbo in rekviziti. Primer: pri vaji Most med A in B mora skupina na primer prečkati reko, v kateri so zmaji, da bi prišla do gradu. To lahko ponazorimo z risbami, ki jih zalepimo na tla.

Ključni del vsake vaje je evalvacija, ki ji je smiselno posvetiti vsaj tretjino skupnega časa izvedbe vaje. Evalvacija je namenjena razmisleku o poteku vaje in njenemu osmišljanju. Pomembno je, da vsi enakopravno sodelujejo v njej. Udeležence sprašujemo o rezultatu vaje, o procesu, kako smo do vaje prišli, o tem, kako smo se pri tem počutili in kaj smo se naučili. Če v evalvaciji podajo predloge, kako izvesti vajo na drugačen način, in se vsi strinjajo z njimi, je dobro poskusiti tudi to. Sledi še ena evalvacija.

PREDLOGI VPRAŠANJ ZA EVALVACIJO:

Med evalvacijo je včasih pomembno poudariti, da ne obstajajo pravilni in napačni odgovori. Gre za primerjanje različnih izkušenj in učenje drug od drugega.

- Se vam je zdela vaja lahka ali težka? (Vsakokrat vprašamo, zakaj sem jim je zdela lahka ali težka, in primerjamo odgovore.)
- Ste zadovoljni z končno rešitvijo naloge? (Če je odgovor ne, vprašamo, kako bi naredili, da bomo zadovoljni)
- Kako ste se počutili med vajo? (Nekatere udeležence vprašamo po razlogih. Če je kdo imel negativne občutke ali negativno izkušnjo med vajo, lahko vprašamo celotno skupino, kako bi to spremenili.)
- Se vam zdi da so vsi aktivno sodelovali pri nalogi? (Če je odgovor ne, vprašamo, zakaj ne in kaj bi naredili, da bi vsi sodelovali.)
- Mislite, da bi bilo lažje ali težje, če bi vajo reševali sami?

PRAKTIČNE VAJE:

KOLUMBIJSKA HIPNOZA.....	15
ASTRONAVTI.....	16
DRŽAVNA ZASTAVA.....	17
TRI LJUDSTVA NA SAMOTNEM OTOKU.....	18
MOST MED A IN B.....	19
KATERE SUPER MOČI NAREDIJO HEROJA?.....	20
SLIKOVNO GLEDALIŠČE.....	21
DVE IDEJI, ENA ZGODBA.....	22
IGRA VLOG.....	23
KROG GOVORJENJA-POSLUŠANJA.....	24
IZBIRA ALI NE?.....	25

KOLUMBIJSKA HIPNOZA

ČAS TRAJANJA: 10 – 60 MIN

INDIVIDUALNO/V PARIH/V SKUPINAH: PARI, SKUPINE OD 4 DO 6

CILJ: TELESNI RAZVOJ, RAZISKOVANJE ODNOSA MED VODJO IN PRIVRŽENCI, GRAJENJE ZAUPANJA

OPIS:

Udeležence razporedimo v pare, pri čemer eden prevzame vlogo vodje, drugi sledi; kasneje si izmenjata vlogi. Vodja postavi roko z odprto dlanjo pred sebe v višini glave. Sledilec se postavi z obrazom pred dlan, njegova naloga je, da obdrži vedno enako razdaljo med svojim nosom in dlanjo, kot bi ju povezovala nevidna vrvica. Vodja začne počasi premikati roko, s čimer se premika tudi sledilec. Naloga vodje je, da razgiba sledilca na tak način, da ga pelje v čim bolj neobičajne položaje, s tem, da je ves čas pozoren, da je sledilcu še vedno prijetno med vajo. Lahko gre v višino ali do tal, lahko se tudi premika po prostoru. Ostaja veliko variacij te vaje. Vodja lahko na primer vodi dve osebi, z vsako roko eno, ali celo štiri, tako da leže na tla in uporablja še noge. Nekdo lahko sledi nekemu in hkrati z roko vodi nekoga drugega itd. Smiselno je sestaviti skupine, ki na tak način povežejo med sabo do šest ljudi. Vaja prikazuje odnos med vodjo in privrženec. Vodja ima možnost izbire pri tem, kaj bo privrženec počel, hkrati pa nosi odgovornost za to, da se ta počuti dobro; privrženec ima lažjo nalogo, saj mu ni treba razmišljati in se lahko v celoti posveti gibanju. Pogovor v evalvaciji je zanimiv ravno v smeri razumevanja odnosa vodja – privrženec. V kateri vlogi so se udeleženci počutili boljše? Zakaj? Kakšen je pomen zaupanja v tem odnosu? Kdo ima v njem moč? Ali je vodja lahko vodja, če mu nihče ne sledi?

OPOMBA:

ASTRONAVTI

ČAS TRAJANJA: 20 MIN

INDIVIDUALNO/V PARIH/V SKUPINAH: V PARIH

CILJ: RAZVOJ SENZORIČNE PERCEPCIJE, ZAUPANJE

OPIS:

Udeleženci se razdelijo v pare, eden izmed njih prevzame vlogo vodje, drugi sledi; kasneje si izmenjata vlogi. Vodja nastavi roko predse v višini trebuha z iztegnjenim kazalcem, obrnjenim navzdol. Sledilec položi svoj kazalec na kazalec vodje in zapre oči. Blazinici kazalca sta torej edina točka dotika. Sledilec ima zaprte oči do konca vaje, ki poteka v tišini, torej se vodja in sledilec ne pogovarjata. Vodja začne počasi voditi sledilca po prostoru. Ustavi se pred določenim predmetom ali površino in z roko povabi sledilca, da jo s tipom raziskuje za nekaj trenutkov. Za tem vodja spet s prstom vodi do naslednjega predmeta itn. Namen vaje je raziskati in spoznati prostor z uporabo tipa namesto vida. Udeleženci velikokrat avtomatično začnejo poimenovati predmete, ampak namen vaje ni ugibati in prepoznavati predmete, na kar jih lahko facilitator opomni. Pri človeku je vid poglobitni čut, ostale uporabljamo veliko manj, čeprav nam lahko veliko povedo. Osredotočanje na zaznave iz drugih čutov poveča naš spekter zaznavanja okolja. V tej smeri gre pogovor v evalvaciji: kako zaznavamo okolico, če imamo zaprte oči? Kakšne so razlike? Koliko informacij lahko pridobimo o okolici s pomočjo tipa?

OPOMBA:

DRŽAVNA ZASTAVA

ČAS TRAJANJA: 60-90 MIN

INDIVIDUALNO/V PARIH/V SKUPINAH: INDIVIDUALNO, V PARIH IN V SKUPINAH

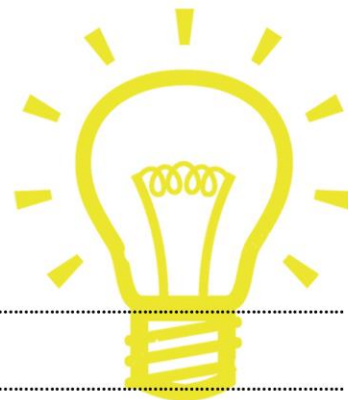
CILJ: RAZMISLEK O SKUPNOSTI V KATERI ŽIVIMO, SIMBOLI DRŽAVE IN DRŽAVLJANSTVO

PRIPOMOČKI: A4 LISTI PAPIRJA IN BARVICE

OPIS:

Vaja je razdeljena v dve fazi. V prvi fazi udeležence pozovemo, naj samostojno ali v parih narišejo državno zastavo. Ko zaključijo to nalogo, naj svojo risbo predstavijo celotni skupini. Z vprašanji usmerjamo pogovor o pomenu simbolov na zastavi ter o tem, katere ideale in vrednote predstavljajo. V drugi fazi ponovimo vajo, s tem da jim sedaj naročimo, naj narišejo državno zastavo tako, kot bi jo sami naredili. Kakšno je njihovo videnje države? Kaj je pomembno zanje, kaj bi sami izpostavili? Enako kot v prvi fazi jih pozovemo, da predstavijo svoje risbe celotni skupini. Ugotavljamo podobnosti in razlike med različnimi pogledi udeležencev ter razlike med »pravo« zastavo in našimi zastavami. Vajo je mogoče izvesti tudi z drugimi simboli in zastavami: recimo krajevnim ali občinskim grbom, zastavo Evropske unije, pri čemer spreminjamo fokus na skupnost, o kateri govorimo. Lahko uporabimo tudi simbole drugih držav, pri tem pa se usmerimo bolj na stereotipe in raznolikost kot vrednoto.

OPOMBA:

TRI LJUDSTVA NA SAMOTNEM OTOKU

ČAS TRAJANJA: 90 MIN

INDIVIDUALNO/V PARIH/V SKUPINAH: SKUPINE 5-8

PRIPOMOČKI: TRI DELOVNI LISTI Z OPISOM VSAKEGA LJUDSTVA, KARTON, LEPILNI TRAK, VRV, OZVOČENJE IN RAČUNALNIK

OPIS:

Udeležence razdelimo v tri večje skupine in vsaka dobi vnaprej pripravljen delovni list. Vsaka skupina predstavlja posamezno skupnost oz. ljudstvo, ki ima svoje kulturne značilnosti, ki so opisane na delovnem listu. Za vsako ljudstvo definiramo nekaj glavnih lastnosti (npr. prvo ljudstvo je sočutno in prijazno, pomembno jim je, da se vsi dobro počutijo; drugo je pametno in učinkovito, pomembna sta red in spoštovanje, v odnosih so zelo zadržani in ne izražajo čustev itd.). Pri vsakem določimo tudi, kaj jih najbolj moti (npr. če se kdo jezi nanje, če ni reda), in ritual, ki ga pogosto ponavljajo (npr. da se potrepljajo po rami, da se usedejo s stopali skupaj in žvižgajo ipd.). Ljudstva niso razvila jezika, zato se sporazumevajo z zvoki in kretnjami, besed ne uporabljajo. Skupinam povemo, da živijo na istem otoku, ampak vsaka na svojem delu, ter jih razporedimo v tri dele učilnice. Potem ko jim predstavimo navodila z lista, jih pustimo deset minut, da se uživajo v svojo vlogo. Po potrebi jih pri tem usmerjamo. Nato predstavimo naslednjo nalogo: v smeri otoka prihaja grozna nevihta. Tiste, ki se ne bodo skrili pred njo, bo odnesla v morje. Edini način za rešitev je, da sestavijo hišo, ki mora imeti vse štiri stene, streho, okna in vrata ter mora biti dovolj velika, da vsi stojijo v njej. Časa na razpolago je zelo malo, ne več kot 15 minut. Vaja se nadaljuje, pri čemer vsako ljudstvo še vedno ohranja svoje kulturne značilnosti. Na sredini prostora že vnaprej pripravimo material za izdelavo hiške. Materiala naj bo ravno dovolj, tudi orodja na razpolago naj bodo taka, da naloga ne bo prelahka. Biti mora toliko zahtevna, da zahteva sodelovanje večine udeležencev za uspeh. Vzdušje lahko še poudarimo z zvočnimi posnetki groma, ki jih zlahka najdemo na internetu. Po koncu odmerjenega časa obvestimo celotno skupino, da je čas potekel in je nevihta tu, ter ugotovimo, kako uspešna je bila skupina pri gradnji hiške in koliko ljudi se lahko skrije vanjo. Zaključimo vajo. Tako kot pri vseh igrah vlog je pomembno, da posvetimo dovolj časa temu, da se udeleženci vrnejo »iz vloge« v svoje »normalne vloge«; če je treba, jih na to tudi opomnimo. Z vajo smo nabrali veliko materiala za pogovor v evalvaciji. Usmerimo se na to, kako so se udeleženci počutili znotraj določenega ljudstva in kako v odnosu do drugih ljudstev. Kako so posamezna ljudstva dojemala druga? Kako je potekalo sodelovanje med njimi in kaj so bile največje ovire za sodelovanje?

OPOMBA:

MOST MED A IN B

ČAS TRAJANJA: 30 MIN

INDIVIDUALNO/V PARIH/V SKUPINAH: V SKUPINI

CILJ: GRADNJA SKUPINE, OPAZOVANJE SKUPINSKE DINAMIKE, SPREMINJANJE SKUPINSKE STRATEGIJE

PRIPOMOČKI: PLAKATI, KI SIMBOLIZIRAJO REKO MED TOČKAMA A IN B

OPIS:

Skupina izbere tri prostovoljce, ki bodo potovali od točke A do točke B. Slediti morajo trem pravilom:

1. Uporabite tri različne načine prevoza za vsakega potnika.
2. Potniki se ne smejo dotakniti tal z nobenim delom telesa.
3. Člani skupine ne smejo iti naprej, če se dotikajo enega izmed potnikov.

Skupini dajte 15 minut, da se pogovorijo in se odločijo za tri načine prevoza, nato imajo na voljo 5 minut za izvedbo.

PREDLOG:

Na koncu si vzemite 10 minut, da se z udeleženci pogovorite o njihovi izkušnji. Osredotočite se na skupinsko delo.

OPOMBA:

KATERE SUPER MOČI NAREDIJO HEROJA?

ČAS TRAJANJA: 45 MIN

INDIVIDUALNO/V PARIH/V SKUPINAH: SKUPINE 4-6 UDELEŽENCEV

PROPOMOČKI: MOČAN LEPIJNI TRAK ZA LEPLENJE PAPIRJA, REVIJE IN ČASOPISI

**CILJ: SPODBUJANJE MIŠLJENJA O KONCEPTU AKTIVNEGA DRŽAVLJANSTVA IN O LASTNOSTIH
AKTIVNEGA DRŽAVLJANJA/AKTIVNE DRŽAVLJANKE**

OPIS:

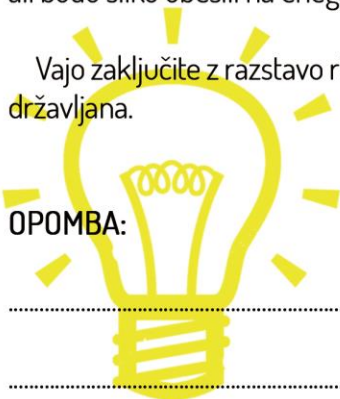
Na začetku udeležence povprašajte po njihovih herojih. Spodbujajte debato z vprašanji, kot so: kakšen bi moral biti heroj? Kaj naredi heroja? (Npr. osebne vrednote.) Zaključite debato in udeležencem povejte, da bodo v skupinah ustvarjali heroje. Vnaprej določite razpored v skupine in na sredino prostora razporedite različne revije in časopise.

Heroje bodo udeleženci ustvarili tako, da bodo iz naslovov, besed, slik, sloganov itd. iz časopisov in revij izbrali junaške lastnosti.

Razložite jim, da naj bo končni rezultat slika heroja, tako da se morajo sami odločiti, kako ga bodo predstavili (lahko na primer napišejo lastnosti ene ali več oseb na plakat, odločijo naj se, kam in kako bodo heroja narisali, ali bodo sliko obesili na enega od članov skupine ali več in naredili foto sliko).

Vajo zaključite z razstavo risb in pogovorom o možnih skupnih značilnostih ter vrednotah heroja in aktivnega državljana.

OPOMBA:

SLIKOVNO GLEDALIŠČE

ČAS TRAJANJA: 45 MIN

INDIVIDUALNO/V PARIH/V SKUPINAH: SKUPINE 4-6 UDELEŽENCEV

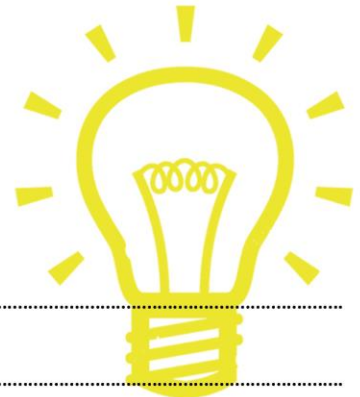
PRIPOMOČKI: 1 SLIKA NA SKUPINO

CILJ: SKUPINSKO DELO, IZRAŽANJE SKOZI TELO, PREPOZNAVANJE TELESNE GOVORICE, TELESNIH IN GOVORNIH IZRAZOV, RAZISKOVANJE IN OPAZOVANJE DETAJLOV, DELJENJE OPAZK, ZGODB IN ZNANJA, IMPROVIZACIJA

OPIS:

Vsaka skupina pripravi tri slike. Pri prvi naj s svojimi telesi poskušajo oponašati vsebino slike, ki so jo izbrali. Pri drugi in tretji sliki poskušajo spremeniti prvo tako, da pokaže čustva ali zgodbo slike, ki so jo izbrali. Ostale skupine opazujejo nastanek slik ter poskušajo uganiti in opisati, kaj prikazujejo. Šele potem ko skupina predstavi svoje slike, drugim pokaže izvirno sliko.

OPOMBA:

DVE IDEJI, ENA ZGODBA

ČAS TRAJANJA: 15 MINUT

INDIVIDUALNO/V PARIH/V SKUPINAH: PARI

PRIPOMOČKI: SVINČNIKI, PAPIR

CILJ: SPODBUJANJE UDELEŽENCEV K RAZMIŠLJANJU O TEM, KAJ JE POTREBNO ZA USPEŠNO SODELOVANJE

OPIS:

Udeležencem naročite, naj se razvrstijo v pare. Podajte jim po en list papirja in dva svinčnika. Par mora v tišini risati glede na besede, ki jih napišete na tablo ali poveste na glas. Uporabite besede v zvezi z aktivnim državljanstvom.

OPOMBA:

IGRA VLOG

ČAS TRAJANJA: 20 MIN

INDIVIDUALNO/V PARIH/V SKUPINAH: SKUPINA

PRIPOMOČKI: DOVOLJ VELIK PROSTOR

CILJ: SPODBUJANJE DEBATE O RAZLIČNIH STOPNJAH VPLIVA, KI GA IMAJO POSAMEZNIKI

OPIS:

Vsak posameznik naj si izbere vlogo, ki je ne sme povedati ostalim (npr. diplomiranec brez službe, najstnik, poštar, direktor, filmska zvezda itd.). Cilj vsakega udeleženca je, da se prelevi v svojo vlogo in poskuša priti v stik s čim več ostalimi. Po koncu vaje se s skupino pogovorite o tem, kako so se počutili v izbrani vlogi, komu je bilo najlažje vzpostaviti stik in komu najtežje ter kako vplivni se počutijo v svojem vsakdanjem življenju.

PREDLOG:

Vajo lahko začnete tako, da skupino posedete v krog. Spet si vsak posameznik izbere svojo vlogo, ki jo pokaže v sredini kroga, ostali pa morajo uganiti, koga predstavlja. Drugi del vaje ostaja isti.

OPOMBA:

KROG GOVORJENJA-POSLUŠANJA

ČAS TRAJANJA: 30 MIN

INDIVIDUALNO/V PARIH/V SKUPINAH: SKUPINA

CILJ: SPODBUJANJE RAZMIŠLJANJA O TEM, KOLIKO VPLIVA NA DRUGE IMAJO MLADI

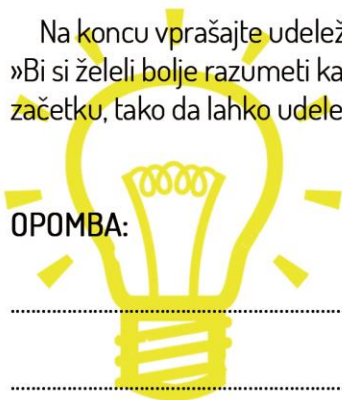
OPIS:

Udeležence posedite na stole v krogu in jim postavite vprašanje: »Na koga imam vpliv v svojem vsakdanjem življenju in kdo ima vpliv na moje vsakdanje življenje?« Udeležencem dajte nekaj časa, da razmislijo o svojem odgovoru. Nato pojdite v krogu od udeleženca do udeleženca in jim dajte možnost, da lahko odgovorijo ali pa preskočijo krog. Na koncu še enkrat vprašajte tiste, ki so krog preskočili, ali želijo deliti svoj odgovor.

PREDLOG:

Na koncu vprašajte udeležence, ali imajo kakšno vprašanje glede povedanega. Uporabite vprašanja, kot npr.: »Bi si želeli bolje razumeti kar koli, kar je kdo od nas povedal?« Če načrtujete tudi ta del, povejte to že na začetku, tako da lahko udeleženci razmislijo o vprašanjih, medtem ko drugi delijo svoje odgovore.

OPOMBA:

IZBIRA ALI NE?

ČAS TRAJANJA: 15 MINUTES

INDIVIDUALNO/V PARIH/V SKUPINAH: SKUPINA

PRIPOMOČKI: ODPRT PROSTOR

CILJ: SPODBUJANJE UDELEŽENCEV, DA LOČIJO STVARI, NAD KATERIMI IMAJO NADZOR OD TISTIH, NAD KATERIMI NIMAJO NADZORA, TER SE ZNEBIJO NAVADE PRESOJANJA, TEMELJEČEGA NA STVAREH, NAD KATERIMI POSAMEZNIK NIMA NADZORA.

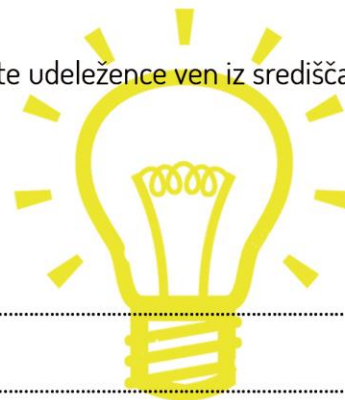
OPIS:

Z udeleženci oblikujte krog. Razložite jim, da morajo vsakič, ko na vaše vprašanje odgovorijo pritrdilno, stopiti v krog. Ko postavite naslednje vprašanje, gredo nazaj na svoja mesta. Začnite z vprašanji o stvareh v življenju, ki so zunaj posameznikovega nadzora, nato pa razložite, da obstajajo dejavniki, ki vplivajo na nas, čeprav jih nismo sami izbrali. Uporabite PRIMER – IZBIRA. Nato spodbudite udeležence, da najdejo stvari, nad katerimi imamo vpliv (npr. da zaključimo šolo, da smo odprti za nove stvari, da trdo delamo itd.). Vajo zaključite z debato o stereotipih na obeh polih in spodbudite udeležence, naj razmislijo, v katero kategorijo spada posamezen stereotip.

PREDLOG:

Če želite spodbuditi individualno razmišljanje namesto skupinskega, obrnite udeležence ven iz središča kroga.

OPOMBA:

LITERATURA

Delors, J. (ur.) (1996). *Učenje: skriti zaklad*. Poročilo Mednarodne komisije o izobraževanju za enaindvajseto stoletje, pripravljeno za UNESCO. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport. Education, Audiovisual and Culture Executive Agency. (2012). *Citizenship Education in Europe*. Pridobljeno 7. 12. 2014, s <http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice>.

Evropska komisija. (2013). *Co-creating European Union Citizenship: A policy review*. Luksemburg: Publications Office of the European Union. Pridobljeno 7. 12. 2014, s http://ec.europa.eu/research/social-sciences/pdf/co-creating_eu_citizenship.pdf.

Kupfer, A. (2008). Diminished States? National Power in European Education. *British Journal of Educational Studies*, 56 (3), 286–303.

Licardo, M. in Schmidt, M. (2012). *Soodločanje v perspektivi inkluzije. V Inkluzija v sodobni šoli*. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Univerzitetna založba Annales.

Rutar, S. (2013). *Poti do participacije otrok v vzgoji*. Koper: Univerzitetna založba Annales.

Svet Evrope. (2004). *All-European Study on Education for Democratic Citizenship Policies*. Strasbourg: Council of Europe Publishing. Pridobljeno 7. 12. 2014, s http://www.coe.int/t/dg4/education/edc/Source/Re-sources/Pack/AllEuropeanStudyEDCPolicies_En.pdf.

Torney-Purta, J., Lehmann, R., Oswald, H. in Schulz, W. (2003). *Državljanstvo in izobraževanje v osemindvajsetih državah: državljanska vednost in angažiranost pri štirinajstih letih*. Ljubljana: Center za študij edukacijskih strategij, Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani.

PROJEKT KOORDINIRATA: Foundation for Partnership and Civil Society Development,
The Region of Istria

PROJEKTNI PARTNERJI: Contemporary Society Foundation – CSF;
NGO Svetionik; Cosmo cooperativa sociale;
Fundacja Promocji Nauki i Kreatywności – FPNiK;
CSV – Community Service Volunteers;
Association for Culture and Education PiNA

IZVEDBA TEGA PROJEKTA JE DELNO FINANCIRANA S STRANI PROGRAMA EVROPA ZA DRŽAVLJANE TER HRVAŠKEGA URADA ZA SODELOVANJE Z NEVLADNIMI ORGANIZACIJAMI. VSEBINA PUBLIKACIJE PREDSTAVLJA IZKLJUČNO STALIŠČA AVTORJA. EVROPSKA KOMISIJA TER HRVAŠKI URAD ZA SODELOVANJE Z NEVLADNIMI ORGANIZACIJAMI V NOBENEM PRIMERU NE PREVZEMATA ODGOVORNOSTI ZA KAKRŠŠNOKOLI UPORABO INFORMACIJ ZNOTRAJ PUBLIKACIJE.

V uri igre lahko izveš o človeku več,

kot če se z njim pogovarjaš leto dni.

- Platon

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za udruge

Europe
for Citizens